

En liten bok
om
Begravning
och särskilt om
Borgerlig begravning

Författare: Olle Vejde

Förlag: Olle Vejde Förlag

Milsbo 214, 781 94 Borlänge

0243-610 62

olle.vejde@swipnet.se

ollevejde.se

Teckensnitt: AGaramond, *Zaph Chancery*

Omslagsbild: Ansiktet, träsnitt av Gärd Ojon

Tryckeri: Eget 2016

© Olle Vejde

Första utgåvan

ISBN 978-91-979538-1-8

Några ord innan du börjar

Borgerlig begravning är ett växande alternativ till den kyrkliga begravningstjänsten. Boken vill ge information om denna möjlighet liksom om begravning i allmänhet, både till den som i livet har tankar om den egna begravningen och till anhöriga som vill respektera en avlidens önskan om sin begravning.

Har du synpunkter på boken eller har fler frågor än de som boken ger svar på är du välkommen att skriva, ringa eller mejla till mig. Adresser och telefonnummer finns på föregående sida.

Boken är uppdaterad och aktuell per juli år 2016.

Olle Vejde

Det här finns i boken

Inledande		Musik	37
Om borgerlig begravning	6	Dikter	38
Den avlidnes önskemål	7	Klädsel	40
En begravnings moment	8	Kremering	
Någon att prata med	9	Kremeringen	42
En checklista	10	Återvinning av metallrester	44
Fram till begravningsceremonin		Andra begängelseformer	45
Ansvar för begravningen	12	Gravsättning	
Den avlidnes kropp görs i ordning	13	Begravningsplatser	48
Att se den avlidne	15	Begravningsclearing	50
Dödsbevis Intyg om dödsorsak	16	Gravrätt	51
Dödsannons	17	Gravsättning och gravskick	52
Obduktion	19	Intyg för gravsättning	55
Donation av organ och vävnad	21	Tiden för gravsättning	56
Balsamering	22	Om familjegrav finns	57
Bisättning	23	Att sprida askan i naturen	58
Att själv ordna begravningen	24	Tvist om kremering eller gravsättning	60
Begravningsombud	25	Gravsten eller annan gravanordning	62
Begravningsbyrån – den sedvanliga hjälparen	26	Skötsel av gravplats	63
Begravningsavgiften och vad den ger	28	Att flytta gravsatt kropp eller aska	64
Kyrkoavgift och begravningsgudstjänst	30	Att gå vidare i livet	66
Begravningsförsäkring	31	Bilagor	
Bidrag till begravningskostnaderna	32	Lite juridik	68
Borgerlig begravningsceremoni		Telefonnummerna näadresser	72
Lokalen	34	Länktips	73
Ceremonins innehåll	35	Lästips	75
		Register	78

Inledning

Om borgerlig begravning	6
Den avlidnes önskemål	7
En begravnings moment	8
Någon att prata med	9
En checklista	10

Om borgerlig begravning

Vad tänker man på när man hör ordet borgerlig? Kanske i första hand på borgerlig politik och borgerliga partier.

Ordet borgerlig i uttrycket *borgerlig begravning* har inget sådant innehåll. En borgerlig begravning kännetecknas av en ceremoni som inte är religiös. Kanske vore civil eller medborgerlig bättre ord än borgerlig.

Enstaka religiösa moment kan dock, på önskan, ingå i en borgerlig begravning. Det gör det aldrig i den borgerliga formen humanistisk begravning. Det går att läsa om denna på *humanisterna.se*. Välj *Begravning* (under rubriken Verksamhet).

Uttrycket borgerlig begravning finns inte i *Begravningslagen* eller annan lagtext som rör begravning. I en gammal, upphävd lag från 1950-talet sägs bara allmänt att vid begravning ”*må intet förekomma som strider mot förrätningens helgd och allvarliga innebörd*”. Och i nuvarande begravningslag heter det i kapitel 5 § 1 att ”*När någon har avlidit, bör hans önskan om kremering och om gravsättningen såvitt möjligt följas*”. Inom ramen för dessa rekommendationer finns det en stor frihet att utforma en borgerlig begravningsceremoni. Begravningslagen finns på nätet. Googla på *begravningslag notisum*.

Andelen begravningar som är borgerliga ökar. Vid sekelskiftet var andelen cirka 4 procent. Tio år senare, år 2010, hade den fördubblats till cirka 8 procent. I dag är den cirka 10 procent.

Den avlidnes önskemål

Det är inte ovanligt att människor under sin livstid berättar för sina närmaste hur de vill att deras begravning ska gå till. Det kan till exempel vara önskemål om kremering eller jordbegravning, om vilken musik som ska spelas under begravningsceremonin eller hur dödsannonsen ska se ut.

Vita Arkivet

Ibland skriver man ned sina önskemål på papper. Det finns några olika underlag för sådana tankar. Ett sådant är *Vita Arkivet*. Man kan gratis få eller beställa det på en Fonus begravningsbyrå. Det går också att ladda ned det på nätet. Gå till fonus.se och välj *Planera din begravning > Vita Arkivet*. Det går att hämta en broschyr på närmaste kontor eller ladda ner den på nätet. Det går också att registrera sig och på nätet skriva in sina önskningar. Tjänsten är gratis.

En begravnings moment

Det går att se vissa huvudmoment i den händelseföljd som börjar med dödsfallet och slutar med gravsättningen.

Någon att prata med

Sorgen efter en avliden kan kännas tung och svår att bära ensam. Att då få tala med och utbyta tankar med en annan anhörig eller en vän känns naturligt. Men ibland kan man i stället vilja prata med en utomstående. Här är då några förslag.

- ❑ *Jourhavande Medmänniska*
Telefon 08-702 16 80. Varje natt kl. 21–06.
- ❑ *Jourhavande präst*
Telefon 112. Varje natt kl. 21–06. Man behöver inte tillhöra Svenska kyrkan för att få ringa. Samtalet är gratis och syns inte på telefonräkningen. Väntetiden brukar vara ungefär fem minuter.
- ❑ *Nationella Hjälp linjen*
Telefon 020-22 00 60. Alla dagar kl. 13–22. Samtalet är gratis och syns inte på telefonräkningen.
- ❑ *Röda Korsets telefonjour*
Telefon 0771-900 800. Söndagar–torsdagar kl. 15–21.

Se också hemsidesadresserna i bilagan över länktips på sidorna 73–74.

En checklist a

Det är många praktiska saker att ta itu med när en nära anhörig avlider. En bra checklista är då till stor hjälp. En utförlig sådan finns i slutet av häftet *När tiden stannar till* som begravningsbyråkedjan *Fonus* ställt samman. Man kan gratis hämta det på närmaste Fonuskontor eller gratis beställa det på hemsidan *fonus.se* eller ladda ner det där.

Här är viktiga huvudrubriker i checklistan. Under varje huvudrubrik hittar man en utförlig detaljlista.

- Post och reklam
- Medlemskap i föreningar
- Försäkringar
- Abonnemang och avtal
- Banker, kontokort och kreditinstitut

Ett självklart tillägg till listan är uppgiften att underrätta släkt och vänner.

Fram till begravningssceremonin

- Ansvar för begravningen 12
- Den avlidnes kropp görs i ordning 13
  - Att se den avlidne 15
- Dödsbevis Intyg om dödsorsak 16
  - Dödsannons 17
  - Obduktion 19
- Donation av organ och vävnad 21
  - Balsamering 22
  - Bisättning 23
- Att själv ordna begravningen 24
  - Begravningsombud 25
- Begravningsbyrån – den sedvanliga hjälparen 26
  - Begravningsavgiften och vad den ger 28
- Kyrkoavgift och begravningsgudstjänst 30
  - Begravningsförsäkring 31
- Bidrag till begravningskostnaderna 32

*Ansvar*et för begravningen

Anmälan om dödsfallet

Det finns ingen regel i svensk lag som säger att man måste anmäla till en myndighet att en närstående dött.

Men sker dödsfallet i hemmet ska man tillkalla en läkare som kan konstatera dödsfallet och utfärda ett dödsbevis. Alternativt kan man vända sig till polisen telefonnummer 114 14 eller SOS larmnummer 112. Där tar man då kontakt med ansvarig läkare. Har den avlidne haft hemtjänst kan det vara enklare att ringa till den avdelning på socialkontoret som står för hemtjänsten.

*Ansvar*et för begravningen

Det finns inte heller något i lagen som säger att en anhörig är skyldig att stå för begravningen av en avlidne närstående. Men så gott som alltid känns en begravning inte som en plikt utan som en sista kärleksgärning.

Det kan undantagsvis förekomma att det inte finns någon anhörig till den avlidne eller någon vän som kan ordna med begravningen. Enligt *Begravningslagen* ligger ansvaret då normalt på den kommun där den avlidne senast var folkbokförd. För de kostnader kommunen får har den rätt till ersättning ur dödsboet. Dödsboet är de tillgångar och skulder som den avlidne efterlämnar.

Den avlidnes kropp görs i ordning

I det gamla Sverige var det oftast en kvinnoyrke att göra i ordning den avlidnes kropp: tvätta den, svepa den eller ge den en annan klädsel. Svepa är ett gammalt svenskt ord som i sammanhanget betyder linda in i lakan eller liknande.

Om någon i dag avlider i hemmet kan de anhöriga utföra den uppgiften innan kroppen förs till ett bårhus. Sker dödsfallet på sjukhuset eller annan vårdinrättning gör personalen där i ordning den avlidne.

Till gammal tradition i Sverige hörde att låta kroppen stanna kvar i hemmet i väntan på begravningen. På landet placerades den kanske då i någon bod eller annat uthus. I en gammal anteckning heter det:

När någon blev död hade man dem hemma hela tiden till begravningsdagen. Liken kunde få stå hemma så länge, så att det luktade om dem innan de begravdes. Man stänkte därför lysol i likboden och i kistan för att det skulle bli friskare

Andra sätt att undvika likluft var kanske vanligare: att sätta in vatten i boden, att strö hackad granbarr på bodens golv eller att sätta in en spann med tjära där man doppat glödgade järnbitar.

I dag förs kroppen snabbt till bårhus eller till annan lokal med kylmöjligheter. Det sker i avvaktan på att den ska kistläggas. För en säker identifiering är det bestämt att kroppen ska föras med ett identitetsband som fästs runt hand- eller fotled.

Den avlidnes tillhörigheter

Sker dödsfallet på ett sjukhus eller på en annan vårdinrättning (ett äldreboende kanske) kan det där finnas saker som tillhör den avlidne. Personalen tar då hand om dessa i avvaktan på att en anhörig eller annan närstående ska hämta dem.

För en översikt över vad som ska ske med den avlidnes tillgångar och skulder, se bilagan *Lite juridik* på sidorna 68–71.

Att se den avlidne

Att se den avlidne kan vara ett sätt att bearbeta sorgen. Man får bekräftat vad som hänt. Om man vill kan man öppna den möjligheten för alla som stått den avlidne nära. En fråga att fundera över är om också små barn och ungdomar ska ingå i den kretsen.

Ett foto av den avlidne

En annan sak att överväga är ett foto av den avlidne. Ett foto kan man, om man så önskar, ta dels så snart den avlidnes kropp gjorts i ordning, dels med den avlidne lagd i kista.

Dödsbevis Intyg om dödsorsak

Reglerna finns i kapitel 4 i *Begravningslagen*. De anhöriga har själva inget eget ansvar för att intygen blir till och skickas till myndighet.

Dödsbevis

När någon dör ska en läkare ”utan dröjsmål” utfärda ett dödsbevis. Intyget ska skickas till *Skatteverket*. Det ska ske senast första vardagen efter det att dödsfallet konstaterats.

Undantag är om ”*förhållandena är sådana*” att en så kallad rättsmedicinsk undersökning behövs. Läkaren ska då lämna dödsbeviset till polisen som efter en eventuell undersökning ska skicka det till Skatteverket.

Intyg om dödsorsak

En läkare ska utfärda intyget. Också det ska ske ”utan dröjsmål”. Intyget ska skickas till *Socialstyrelsen*. Om en obduktion måste göras (se längre fram) kan det försenas. Socialstyrelsen är en central myndighet för vissa sociala och medicinska frågor.

Uppgifterna i intyget förs in i ett dödsorsaksregister som används för forskning och statistik. Uppgifterna i registret är hemliga. Det går inte för en anhörig att få ta del av dem.

En anhörig har dock rätt att få veta dödsorsaken. Fråga den läkare som skrivit intyget eller be att få se i den patientjournal som kan finnas. Man har också rätt att få facktermer förklarade.

Dödsannons

En dödsannons är vanlig, men inget tvång. Den placeras oftast bara i den lokala tidningen. Det kan ske före eller efter begravningen. *Efter* kan vara ett bra val om man vill undvika andra begravningsgäster än dem som stått den avlidne närmast. En begravningsbyrå kan, om det behövs, hjälpa till med att utforma annonsen. En bra hjälp är hemsidan *begravningar.se*. Välj *Dödsannonser* i menyn till vänster.

En symbol i annonsen

Nästan alla dödsannonser inleds med en symbol. Hos en begravningsbyrå kan man få se en lista över olika symboler. Det går också att hitta en lista på nätet. Också här är hemsidan *begravningar.se* till hjälp. Välj *Dödsannonser > Symboler*. Man får tillgång till tusentals symboler. De är fria att använda. Klicka på bilden och högerklicka sedan på den större bild som visas. Det går att spara den, till exempel i datorn.

En annan symbol än ett kors var länge otillåtet i svenska tidningar. I till exempel Dagens Nyheter blev andra symboler möjliga först mot slutet av 1900-talet.

Dödsannonsvers

I många dödsannonser förekommer en dikt eller några rader ur en dikt. Ett 40-tal förslag på sådan text finns i *Den svenska Högtidsboken*. Den går att läsa på biblioteket.

Kanske kan texten i stället vara något som den avlidne själv skrivit eller några rader som en anhörig formulerat.

Dödsannons/minnessida på nätet

Det kan gå att gratis föra in en dödsannons/minnessida på nätet. Tala med en begravningsbyrå om detta.

Minnesgåva

Vänner till den avlidne kan vilja hedra dennes minne genom en minnesgåva till en ideell organisation. Det kan då vara lämpligt att i dödsannonsen informera om något välgörande ändamål som den avlidne haft sympati för.

De flesta organisationer som får en sådan gåva är beredda att skicka ett minnesblad till den som har hand om begravningen. Kommer minnesbladet fram i tid till begravningsceremonin kan det läsas upp under den minnesstund som följer.

Obduktion

Ibland behöver man göra en obduktion, ett operativt ingrepp i en död kropp.

Obduktionen kan vara klinisk eller rättsmedicinsk. Reglerna finns i *Obduktionslagen*. Orden obduktion och obducera kommer av ett latinskt ord som betyder hölja, sluta till. Att ”sluta till” är just vad som sker när ingreppet är gjort.

Rättsmedicinsk obduktion

Denna kan bland annat komma i fråga vid misstanke om brott, vid olycksfall och vid fel eller försummelse i vården. En anhörig kan *inte förbjuda* en sådan obduktion.

Klinisk obduktion

Den kan förekomma i fallen nedan.

1. För att fastställa dödsorsaken om den är okänd. Det går inte att säga nej till obduktionen.
2. Dödsorsaken är känd, men ingreppet kan bland annat ge viktiga upplysningar om en sjukdoms beskaffenhet eller om den verkan en behandling haft. Obduktion får göras
  - a) om den avlidne under sin livstid skriftligt godkänt ingreppet eller på annat sätt uttalat sig för det eller om man kan anta att ingreppet stämmer överens med den avlidnes inställning.

b) om den avlidnes inställning är oklar men ingen som stått honom eller henne nära motsätter sig det. Däremot krävs i detta fall särskilda skäl om ingen sådan person finns.

Som anhörig har man normalt rätt att bli underrättad innan obduktionen görs och få "*skälig tid*" att yttra sig. Men det är egentligen bara i fallet 2 b) som man har rätt att säga Nej.

.